

ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม : พลวัตการเปลี่ยนผ่านทางสังคม ในเมืองสุราษฎร์ธานี

The Vietnamese-Thai : Dynamics of Social transition in Suratthani Town¹

กฤษณะ ทองแก้ว²

Krishna Thongkaew

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานี ด้วยวิธีการวิจัยเชิงภาพ แบบกรณีศึกษา ศึกษาหลักฐานขั้นต้น การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 13 กรณีศึกษา สัมภาษณ์กลุ่ม 1 ครั้ง และสังเกตการณ์ ภายใต้ข้อถกเถียงที่ว่า การเปลี่ยนผ่านทางสังคมของชาวเวียดนามอพยพในเมืองสุราษฎร์ธานีมาจากนโยบายรัฐบาลและความเป็นเมือง

จากการวิจัยพบว่า ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในสุราษฎร์ธานีอพยพมาที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล ค.ศ. 1951 และกระจายไป 7 อำเภอ คือ เมือง ท่าชนะ กาญจนดิษฐ์ ท่าฉาง ไชยา บ้านนาเดิมและบ้านนาสาร จนเกิดการเชื่อมโยงเมืองและชนบทด้วยเศรษฐกิจดนตรี กีฬา และการรักษาโรคของหมอญวน ใน ค.ศ. 1962 ชาวเวียดนามได้รวมตัวสร้างชุมชนประตู่และถนนคอนกรีตถาวยวัดธรรมบูชา เพราะเป็นสถานที่จัดงานศพ งานบุญ การประชุม กิจกรรมวันชาติและวันเกิดโฮจิมินห์ เป็นสัญลักษณ์การกลับประเทศ ครั้นในทศวรรษ 1980 - 1990 ชาวเวียดนามได้อพยพกลับมาอยู่ในเมืองสุราษฎร์ธานีที่กำลังมีการขยายตัวของสาธารณูปโภค การได้รับสัญชาติของบุตรหลาน เศรษฐกิจที่เติบโต

¹ บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงการวิจัยการสะสมอำนาจของบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม” สนับสนุนโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม งบประมาณประจำปี 2560

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จากนโยบายแปรสนามรบเป็นสนามการค้า ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านจากผู้อพยพเป็นไทยใหม่ ในช่วงที่เมืองกำลังเปลี่ยนผ่านกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีจำนวน 50 ครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกับสังคมเมืองสุราษฎร์ธานี

คำสำคัญ : ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม สุราษฎร์ธานี การเปลี่ยนผ่านทางสังคม

Abstract

This paper aims to investigate dynamics of movement and settlement among the Vietnamese-Thai in Suratthani town. Qualitative methodology with the case study approach was implemented in the study. In-depth interview, group interview, and observation were applied to the study in order to collect field data from 13 Vietnamese-Thais in Suratthani town. The study was discussed based on an argument that focused on the movement of the Vietnamese-Thais caused by the state policy and urbanization.

The results found that the Vietnamese-Thais moved to settle the community at Khuntalay self-settlement community since 1951, and then they spread themselves to settle communities in 7 districts of Suratthani province included Meung, Tha Chana, Kanchanadit, Chaiya, Tha Chang, Ban Na Derm, and Ban Na Sarn. The settlements created a connection between urban-rural lifestyle through economic and social activities such as music, sport, and traditional treatment. In 1962, the Vietnamese - Thais constructed temple's gate and roads at Thammabucha Temple, where there was a place where the Vietnamese-Thais conducted their activities such as the funeral, meeting, Vietnam National Day activity, and Ho Chi Minh's birthday celebration activity. In 1980 - 1990, the Vietnamese-Thais in rural districts decided on moving back to Suratthani town because the town was expanding rapidly

specially the economic aspect, and they finally received Thai nationality. These circumstances became a crucial condition that enabled the Vietnamese-Thai households, approximately 50 households, to live in Suratthani town.

Keywords : The Vietnamese-Thai, Suratthani, and Social Transition.

ความสำคัญของปัญหา

เหวียด เกียว (Viet Kieu) คือชาวเวียดนามโพ้นทะเล (Overseas Vietnamese) ที่อพยพออกมาจากประเทศเวียดนามแล้วพำนักอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) ในขณะที่คำว่าชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม (Vietnamese Thai) ที่มาจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 2004 บ่งบอกความเป็นพลเมืองของสังคมไทย (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) และมีความว่า “แกว” (Keo) ที่ผู้คนในสังคมอีสานใช้เรียกขานชาวเวียดนามในเชิงดูหมิ่นดูแคลน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (กฤษณะ ทองแก้ว, 2558) โดยการอธิบายของคำข้างต้น ได้นำพื้นที่ (Space) เข้ามาร่วมอธิบายเพื่อให้เห็นความแตกต่างของภาษาที่สะท้อนถึงผู้คน และยังมีคำว่า “ญวน” คือกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่คนไทยใช้เรียกชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามา ในประเทศ โดยคนไทยยืมคำนี้มาจากชาวเขมรที่เรียกว่าชาวเวียดนามว่าญวน (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) “ญวนเก่า” ที่อพยพมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและ “ญวนใหม่” ที่เข้ามาหลังเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน ค.ศ.1945 (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) ที่มีความพยายามในการอธิบายด้วยการข้ามความเป็นพื้นที่ ไปใช้เวลา (Time) มาอธิบายถึงการเปลี่ยนผ่านของผู้คนในสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยใช้คำว่า ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีการอธิบายการเปลี่ยนผ่านจากฐานของพื้นที่และเวลา

ปัจจุบันในเมืองสุราษฎร์ธานีมีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามประมาณ 50 ครอบครัว (สัมภาษณ์เชิงลึกนักวิจัย พานวัน, สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเหล่านี้ คือชาวเวียดนามใหม่ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเมืองริมโขง เช่น นครพนม หนองคาย

มุกดาหาร อุดรธานี อุบลราชธานี หลัง ค.ศ. 1945 โดยเข้ามาอยู่กับชาวญวนเก่าที่เข้ามาตั้งแต่ ค.ศ. 1880 เพราะอำนาจของสยามและฝรั่งเศสไม่สามารถแทรกเข้าไปในสำนึกของความเป็นลาวได้ (เศรษฐศาสตร์ วัตรโสภ และคณะ, 2557) ดังนั้น ญวนเก่าจึงสามารถแทรกตัวอยู่ในสังคมอีสานได้ (เชินตุง, 2551) นายอุทัย โตจ็อก (2560) เล่าว่า “ตนทำงานเป็นนายแพทย์ทหารในกองทัพของประเทศลาว” ภายใต้การปกครองอินโดจีนของฝรั่งเศสตั้งแต่ ค.ศ. 1893 ที่สนับสนุนให้ชาวเวียตนามไปรับราชการในอาณานิคม คือ อันนัม โคชิน จีน กัมพูชา และลาว (เหงียนคักเวียน, 2545) ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 -1945) กองทัพญี่ปุ่นได้เข้ามายึดครองอินโดจีนแทน (สัมภาษณ์เชิงลึก อุทัย โตจ็อก, 2560) นางละมัย โตจ็อก (2560) เล่าว่า “ครอบครัวของเขอพยพมายังประเทศไทยหลังสงครามโลกแล้ว เพราะฝรั่งเศสกลับมารื้อฟื้นอำนาจการปกครองในอาณานิคมดั้งเดิม หลังจากนั้นได้อพยพย้ายข้ามเรือผ่านแม่น้ำโขงเข้ามายังประเทศไทยและได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดหนองคาย” ครอบครัวได้ประกอบอาชีพค้าขายทั่วไป หลังจากนั้นได้รับการชักชวนจากเครือญาติให้ย้ายไปอยู่ในตัวเมืองสกลนคร (สัมภาษณ์เชิงลึก ละมัย โตจ็อก) นางชนิษฐา เจนกัจจ (2560) เล่าว่า “เขาทราบแต่เพียงว่าตนเองเกิดที่ประเทศลาวแล้วข้ามมาประเทศไทย แต่ไม่ทราบว่ามาจากเมืองไหน มีญาติอยู่ที่เวียตนามส่วนพ่อไม่ทราบเลยว่ามาจากเมืองไหนเพราะท่านมาคนเดียวญาติพี่น้องก็ไม่มี” (สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกัจจ, 2560) นางตัง ตังกง (2560) ชาวเวียตนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เล่าว่า เคยเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนอูกุส ปาวิ (Lycee Auguste Pavie) ของฝรั่งเศสในเมืองเวียงจันทน์ ต่อมาเมื่ออายุ 15 ปี ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์เดินทางไปเมืองสุวรรณเขตและข้ามแม่น้ำโขงมายังประเทศไทย และได้ตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่มุกดาหาร ต่อมาย้ายไปอยู่ที่นครพนม สกลนคร และอุดรธานี ก่อนที่จะย้ายมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี (สัมภาษณ์เชิงลึก นางตัง ตังกง, 2560) ในขณะที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ภาคอีสานได้ประกอบอาชีพค้าขายอยู่กับแม่และพี่น้อง ซึ่งในขณะนั้นครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ลำบากมาก นอกจากนั้นในขณะที่อยู่ที่จังหวัดสกลนคร ตังได้มีกลุ่มเพื่อนสนิท ปัจจุบันเหลือคนที่ยังมีชีวิตอยู่ 2 คน ซึ่งกลุ่มของตังนี้จะเป็กลุ่มที่ไปช่วยเล่นดนตรีป๊อปปูล็อช่วยเหลือชาวบ้านที่มีความเศร้าน่าเสียใจจากการที่สูญเสียคนในครอบครัว (สัมภาษณ์เชิงลึก นายตัง ตังกง และนางแสงจันทร์ เลติ, 2560) ชนิษฐา เจนกัจจ (2560) เล่าว่าแม่ได้อาศัยอยู่ที่จังหวัดหนองคายก่อนที่จะ

มาอยู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตอนแรกเขาจะให้ไปอยู่ที่เกาะตะรุเตาเพราะเคยเป็นเกาะที่รัฐบาลไทยเคยคุมขังนักโทษมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามก็ไปอยู่ที่จังหวัดพัทลุง ที่มีพื้นที่เพียงพอต่อการกุ่มขัง (สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกัจจร, 2560) นายพายอน เลวิน (2560) บุตรชายของหมอโฮยได้เล่าว่าพ่อหรือหมอโฮย เกิดที่ประเทศเวียดนาม ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่ประเทศลาว เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้อพยพมายังประเทศไทย บริเวณจังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนม (สัมภาษณ์เชิงลึก นายพายอน เลวิน, 2560) นางเอียน เหงียนถิ (2560) เล่าว่าในช่วงปี ค.ศ. 1942 ขณะนั้นมีอายุเพียง 6 ขวบ ครอบครัวของ นางเอียน เหงียนถิ ได้อพยพเข้ามายังประเทศไทยโดยตั้งถิ่นฐานครั้งแรกที่จังหวัดนครพนม โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ในตัวเมืองริมแม่น้ำโขงซึ่งครอบครัวได้อพยพมาช่วงหลังเนื่องจากหัวหน้าครอบครัวเป็นนายพล หากอพยพมาก่อนจะทำให้ชาวเวียดนามที่อยู่ในประเทศลาวตื่นกลัวและขาดกำลังใจ ในขณะที่อยู่ที่ภาคอีสานครอบครัวของเอียนเป็นครอบครัวที่มาจากชนชั้นกลาง ทางบ้านมีฐานะดีทำให้พ่อและแม่ประกอบอาชีพอื่นไม่เป็นมากนัก เมื่ออพยพมายังจังหวัดนครพนมจึงเปิดร้านขายกาแฟ เพื่อเลี้ยงชีพ แต่เนื่องจากคนมากินนั้นเป็นลูกน้องที่เคยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของพ่อ จึงติดค่ากาแฟไว้จำนวนมาก ทำให้ต้องปิดกิจการลงภายในระยะเวลาไม่ถึงเดือน ต่อมาจึงได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านสอง ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทของอำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม และได้ทำอาชีพขายน้ำแข็งหลอดหรือไอติมหลอด ในเวลานั้นจำหน่ายประมาณแต่ละ 10 สตางค์ ต่อมาครอบครัวได้ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษโดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตัวเมือง ขณะนั้นนางเอียนมีอายุได้ประมาณ 10 กว่าปี ครอบครัวประกอบอาชีพทำสวน ปลูกผัก และมีคนงานอาศัยอยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นแม่ของนางเอียนได้ทำยาแผนจีนขาย เรียกว่ากาวกระดุกเสื่อ ซึ่งเป็นยาสมุนไพรบำรุงกำลัง มีลักษณะเป็นแท่งสีน้ำตาลเหนียวๆ หลังจากอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษได้ประมาณ 2 - 3 ปี ครอบครัวได้ย้ายกลับไปอยู่ที่จังหวัดนครพนมที่อำเภอราทูพนม ซึ่งครอบครัวได้ทำอาชีพขายของแห้งส่ง และนางเอียนก็ได้มีโอกาสเรียนเย็บผ้าที่นั่นด้วยเช่นกัน (สัมภาษณ์เชิงลึก นางเอียน เหงียนถิ, 2560)

สรุปความสำคัญของปัญหาได้ว่าชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศเวียดนามและบางส่วนก็เกิดในอาณานิคมของฝรั่งเศสและใช้สิทธิความเป็นชาวเวียดนามในการยังชีพอยู่ภายใต้เจ้าอาณานิคมที่เอื้อต่อการเรียนหนังสือและทำงาน

อย่างไรก็ตามในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง กองกำลังของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสอ่อนแรงลง ขบวนการชาตินิยมจึงลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจการปกครองของฝรั่งเศส ผ่นวกกับการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นก็มีผลต่อการเรียกร้องให้มีการปลดแอกจากอาณานิคมเช่นกัน ดังนั้น ครั้นฝรั่งเศสกลับมา จึงทำการกวาดล้างกลุ่มผู้ต่อต้านเจ้าอาณานิคมด้วยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ส่งผลให้ชาวเวียดนามบางส่วนจึงพาครอบครัวอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาประเทศไทย อาศัยอยู่ตามเมืองริมโขงจนถูกรัฐบาลจับกุมมาคุมขังที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

บทความวิจัยชิ้นนี้ศึกษากลุ่มชาวไทยที่มีเชื้อสายเวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานี ในช่วง ค.ศ. 1951 - ปัจจุบัน

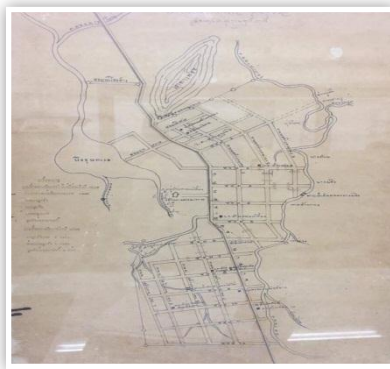
วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้มาจากการวิจัยเชิงภาพ แบบกรณีศึกษา ศึกษาหลักฐานชั้นต้น การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 13 กรณีศึกษา สัมภาษณ์กลุ่ม 1 ครั้งและสังเกตการณ์ภายใต้ข้อถกเถียงที่ว่า การเปลี่ยนผ่านของชาวเวียดนามอพยพในเมืองสุราษฎร์ธานีมาจากนโยบายรัฐบาลและความเป็นเมือง

สรุปผลการวิจัย

นิคมสร้างตนเองขุนทะเล : สถานกักขังชาวเวียดนามอพยพ นิคมสร้างตนเองขุนทะเล (Khun Thaley Self-settlement Community) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดินเพื่อการครองชีพ ค.ศ. 1942 โดยมุ่งจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรที่ยากจน (ราชกิจจานุเบกษา, 2518) ต่อมานิคมสร้างตนเองขุนทะเลเลยรับภารกิจตามนโยบายอย่างอื่นของรัฐบาล (สัมภาษณ์เชิงลึก นางรุ่งทอง นิมประเสริฐ, 2561) คือในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีช่วงวันที่ 16 ธันวาคม 1938 - 1 สิงหาคม ค.ศ. 1944 ได้ใช้พื้นที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเลเป็นสถานที่กักกันคนต่างด้าวที่หลบหนีเข้าประเทศไทยที่ผิดกฎหมายก่อนที่จะเนรเทศไปประเทศอื่น โดยคนต่างด้าวกลุ่มแรกเป็นชาวจีนและเวียดนาม (นิคมสร้างตนเองขุนทะเล, มปป) โดยมีกรกล่าวหาว่าชาวเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์ (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) ควบคุมกันไปด้วย เพราะนับตั้งแต่ ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้านการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่การเผยแพร่ก็กระจายเข้าไปในจีนแผ่นดินใหญ่ใน ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมีกองกำลังเวียดนามห์ (Viet Minh Movement) ภายใต้การนำของโฮจิมินห์ ฝักกองทัพฝรั่งเศสได้ไปตั้งไปฐานทัพเพื่อต่อสู้และปราบปรามกองกำลังเวียดนามมินห์ที่เดียนเบียนฟู ด้วยเหตุนี้กองกำลังเวียดนามห์จึงได้รวบรวมชายฉกรรจ์และทุนเพื่อทำศึกครั้งนี้ (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2560) ในวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1953 กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีการประชุมแล้วมีหนังสือเวียนถึงผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ให้ควบคุมชาวเวียดนามด้วยการอพยพเคลื่อนย้ายไปพื้นที่ห่างไกล ในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1951 หน่วยงานราชการจึงได้จับกุมชายฉกรรจ์ชาวเวียดนามที่มีอายุ 16 - 45 ปีจากจังหวัดหนองคาย สกลนคร และนครพนมส่งไปคุมขังที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) ในเหตุการณ์ของการจับกุมและเคลื่อนย้ายครั้งนั้นได้มีการประท้วงจากครอบครัวของชาวเวียดนามหลากหลายวิธี เช่น โยนผม หรือนอนกีดขวางปิดเส้นทาง และเขียนจดหมายร้องเรียน (สัมภาษณ์กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม, 2560) ใน ค.ศ. 1953 จำนวนชาวเวียดนามในนิคมสร้างตนเองขุนทะเลมีจำนวน 193 คน (หจข มท.0201.2.142/1,

6 กันยายน 2496) ส่วนจำนวนชาวเวียดนามที่สถานกักขัง บ้านควนกฎ ตำบลควนกฎ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (วิภู ชัยฤทธิ์, 2553) ก็มีจำนวน 1,000 คน (Poole, 1970) เหตุผลที่ส่งชาวเวียดนามไปยังจังหวัดพัทลุงมากกว่านั้นเพราะมีแผนจะส่งชาวเวียดนามอพยพเหล่านี้ไปยังเกาะตะรุเตา จังหวัดสตูลด้วย แต่ก็ยกเลิกไป (สัมภาษณ์กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม, 2560)

ภาพที่ 1 แผนที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี
แหล่งที่มาจาก สำนักนิคมสร้างตนเองขุนทะเล. (มปป.) นิคมสร้างตนเองขุนทะเล.
เอกสารอัดสำเนา. สุราษฎร์ธานี : มปป.

ปี ค.ศ. 1951 พ่อของนายทวี พานวัน (2560) ได้ถูกจับมาอยู่ที่นิคมสร้างตนเอง ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (สัมภาษณ์เชิงลึก นายทวี พานวัน, 2560) นายอุทัย ไต้ออก เล่าว่า “เนื่องจากพ่อและแม่ของนางละมัย ถูกเกณฑ์ให้มาอยู่ที่สถานกักขัง นิคมสร้างตนเองขุนทะเลด้วยกันและได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสถานกักขังแห่งนี้ และหมอโหยก็เป็นคนหนึ่งใ้มนั้นที่ถูกจับให้มาอยู่ที่นิคมสร้างตนเอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” (สัมภาษณ์เชิงลึก อุทัย ไต้ออก, 2560) นายทวี พานวัน (2560) เล่าว่า “สถานการณ์ในยุคนั้น ทางรัฐบาลก็ไม่ได้ใช้อำนาจในการกักขังพื้นที่ไม่ให้ออกไปนอกบริเวณ” เพราะในยุคนั้น นายทวีได้บอกว่าเป็นยุคที่ยังไม่มีระเบียบ แต่สิ่งที่เขาต้องการก็คือ การแยกคนเวียดนาม

ออกจากกันไม่ให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม รัฐบาลไทยป้องกันไม่ให้คนเวียดนามไปฝึกฝาลัทธิคอมมิวนิสต์และนำลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาเผยแพร่ในเมืองไทย

นางเอียน เหงียนถิ (2560) เล่าว่าในช่วงประมาณปี 1951 (พ.ศ. 2496) มีอายุ 16 ปี ร.ต.อ.หลวงโหมรอนราญ ได้จับพ่อของนางเอียนและผู้ชายชาวเวียดนามมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกล่าวว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งในเหตุการณ์นี้ชาวเวียดนามจำนวนหนึ่งได้รวมตัวกันโกนหัวนอนบนถนนเพื่อประท้วงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น แต่ครอบครัวของนางเอียนไม่ได้ทำการประท้วงเนื่องจากกำลังอยู่ในช่วงเสียใจและกำลังเตรียมตัวเดินทางมาตามพ่อ จึงไม่ได้ทำการประท้วง นอกจากนั้นในเหตุการณ์จับชาวเวียดนามนี้พ่อของเอียนห้วน เทห์ ซึ่งต่อมาเป็นสามีเอียน ก็ได้ถูกจับมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วยเช่นกัน เมื่อพ่อของเอียนได้ถูกจับมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทางครอบครัวจึงได้ย้ายตามมาที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเดินทางด้วยรถยนต์มายังสถานีรถไฟนครพนม และนั่งรถไฟต่อมาถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งทำให้พบกับครอบครัวของเอียนห้วน เทห์ ซึ่งพ่อของเขาได้ถูกจับและครอบครัวได้อพยพตามมาเช่นกัน จึงทำให้ทั้งสองครอบครัวได้พบปะคุยกัน “เป็นวัวเป็นควายเขายังเอาเชือกมาผูกลาก เราเป็นคนไม่รู้เขาจะลากเราไปไหน” (สัมภาษณ์เชิงลึก เอียน เหงียนถิ, 2560) เมื่อชาวเวียดนามได้ถูกจับมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้นทางการได้คุมขังไว้ที่นิคมสร้างตนเอง (สัมภาษณ์เชิงลึก เอียน เหงียนถิ, 2560) วิถีชีวิตของชาวเวียดนามในช่วงที่อยู่ในสถานกักขังนั้น ก็อยู่อาศัยตามกฎกติกาของหน่วยงานในอีกส่วนหนึ่งของชาวเวียดนามก็ถูกส่งไปยังสถานกักขังชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดพัทลุง โดยชาวเวียดนามในพัทลุงและสุราษฎร์ธานีก็ได้การติดต่อกัน ตลอดจนต่อมาบางคนก็มีการแต่งงานด้วยกัน นางชนิษฐา เจนกำจร (2560) เล่าว่า แม่อยู่ที่พัทลุงจากนั้นพ่อก็ไปขอแล้วก็ย้ายมาอยู่ที่สุราษฎร์ธานีด้วยกัน (สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกำจร, 2560)

ภาพที่ 2 ชาวเวียดนามอพยพกำลังใช้แรงงานในการพัฒนาพื้นที่ในนิคมสร้างตนเองขุนทะเล แหล่งที่มาจาก สำนักนิคมสร้างตนเองขุนทะเล. (มปป.) **นิคมสร้างตนเองขุนทะเล.** เอกสารอัดสำเนา. สุราษฎร์ธานี : มปป.

ในช่วงปี ค.ศ. 1951 - 1953 นิคมสร้างตนเองขุนทะเล นิมนต์พระสงฆ์จาก วัดธรรมบูชาไปอบรมสั่งสอนชาวเวียดนามประจำทุกเดือน “ช่วงนั้นราชการเข้มงวดและห้ามชาวเวียดนามออกจากนิคม ทางวัดได้รับการประสานจากหน่วยงานความมั่นคง เพื่อให้ไปอบรมเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีรองผู้กำกับมารับพระสงฆ์ไปด้วย และทุกครั้งที่ไปนิคมฯ ก็จะได้ฉันเพล เพราะว่าการเดินทางไปกลับลำบากและไกลด้วย” (สัมภาษณ์เชิงลึก พระครูวิสุทธิธาดา, 2561) จากข้อมูลพบว่า ชาวเวียดนามที่ถูกจับกุมมาอยู่ในนิคมสร้างตนเองขุนทะเลมีผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม “นอกเหนือ จากชาวเวียดนามที่นับถือพุทธศาสนาแล้วยังมีชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม” (สัมภาษณ์เชิงลึก พระครูวิสุทธิธาดา, 2561) สรุปได้ว่าชาวเวียดนามในที่ถูกรัฐจับกุมมากักขังไว้ที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานีกับชาวเวียดนามในจังหวัดพัทลุงมีการติดต่อสื่อสารกันได้ ภายใต้การยินยอมของระบบราชการและหน่วยงานราชการก็ได้ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา และได้สนับสนุนให้ชาวเวียดนามได้รับการขัดเกลาด้วยการนิมนต์พระสงฆ์จากวัดธรรมบูชาไปเทศน์ให้ฟังทุกเดือนในช่วงปี ค.ศ. 1951 - 1953

ยุคผ่อนปรนชาวเวียดนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมื่อรัฐบาลไทยมีการผ่อนปรนการควบคุมชาวเวียดนามอพยพภายหลังจากการอพยพมาปักยี่ได้ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชายแดนอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) บางส่วนก็เดินทางกลับไปจังหวัดริมแม่น้ำโขง ประเทศเวียดนาม และบางส่วนก็ย้ายออกไปอยู่ใน 7 อำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ตลาดบ้านดอน อำเภอเมือง อำเภอท่าชนะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอท่าฉาง อำเภอไชยา อำเภอบ้านนาเดิม และอำเภอบ้านนาสาร (สนทนากลุ่มชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม, 2560) นายกี พานวัน, (2560) เล่าว่าเมื่อรัฐบาลเริ่มผ่อนปรนให้คนเวียดนามที่ถูกจับมาออกนอกพื้นที่ บางคนก็กลับไปอยู่กับครอบครัวที่ภาคอีสาน บางคนก็กลับไปประเทศเวียดนาม ซึ่งในช่วงเวลาที่รัฐบาลผ่อนปรนตรงกับสถานการณ์ความขัดแย้งในอินโดจีน เริ่มผ่อนปรนลง คนส่วนใหญ่ก็อยากกลับบ้าน รัฐบาลไทยได้จัดเรือซึ่งจอดอยู่ที่ท่าเรือคลองเตยมารับกลับบ้าน (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกี พานวัน, 2560) ชาวเวียดนามบางคนจากศูนย์นิคมสร้างตนเองย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ชุมชนหนองหวาย อำเภอท่าชนะ (สัมภาษณ์เชิงลึก นายอุทัย และนางละมัย โต้งอก, 2560) บางคนได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ตลาดบ้านดอน อำเภอเมือง (สัมภาษณ์เชิงลึก นายตึง ตังกง และนางแสงจันทร์ เลติ, 2560) นายอุทัย โต้งอก, (2560) เล่าว่า “ด้วยครอบครัวเป็นนักกีฬาเทนนิส และนักดนตรีอย่างเปียโน กีตาร์ ไวโอลิน เบนโจ อีเล็กโทรน ในอดีตเมืองสุราษฎร์ยังไม่มีย่านดนตรี นายอุทัยจึงได้รับเชิญให้ไปแสดงการเล่นดนตรีในงานต่างๆ อยู่หลายครั้ง” (สัมภาษณ์เชิงลึก นายอุทัย และนางละมัย โต้งอก, 2560) ด้วยเหตุนี้ชาวเวียดนามจึงได้มีการปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการและพ่อค้าตามอำเภอต่างๆ ด้วยการร่วมเล่นกีฬาและดนตรี ซึ่งเป็นการส่งผลให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมตามที่มีการคบค้าสมาคมไปมาหาสู่และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมอย่างกว้างขวาง

ภาพที่ 3 ชาวเวียดนามอพยพในอำเภอท่าชนะเล่นกีฬาเทนนิสร่วมกับพ่อค้าและข้าราชการ
แหล่งที่มา : อุทัย โตงอก (2560)

นักชาตินิยมชาวเวียดนามในสุราษฎร์ธานี

ชาวเวียดนามกู้ชาติหรือนักชาตินิยมชาวเวียดนาม (Nationalism In Vietnamese) เกิดขึ้นนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ที่ฝรั่งเศสได้เข้ามายึดครองสำนักเวียดนามนับแต่ ค.ศ. 1883 ภายใต้กลุ่มพิทักษ์จักรพรรดิ ครั้นต่อมาในศตวรรษที่ 20 ขบวนการชาตินิยม ก็รับเอาอุดมการณ์ชาตินิยมและสังคมนิยมเข้ามา (สุด จอนเจดลิน, 2544) ดังนั้น ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสกำลังอ่อนกำลังลงในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเพราะประเทศฝรั่งเศสเข้าร่วมรบในสงครามโลก เมื่อสงคราม สิ้นสุดลงฝรั่งเศสก็หันกลับมาปราบปรามขบวนการชาตินิยมที่เข้มแข็งขึ้นมาจากการได้อาวุธ จากกองทัพญี่ปุ่น ดังนั้น ขบวนการชาตินิยมเหล่านี้จึงได้แพร่กระจายอยู่ในอินโดจีน ของฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสปราบปรามจนเกิดเป็นวัน “ท่าแขกแตก” ใน ค.ศ. 1945 ส่งผลให้ นักชาตินิยมบางส่วนได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยและเข้ามาเคลื่อนไหวอยู่ในภาคอีสาน ต่อมาใน ค.ศ. 1953 หน่วยงานราชการก็ได้จับกุมชาวเวียดนามที่เป็นนักเคลื่อนไหวหรือนักชาตินิยมระดับหัวหน้าได้จำนวน 126 คน (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin, 2548) ดังนั้น ชาวเวียดนามอพยพที่ถูกจับมาไว้ที่สุราษฎร์ธานีจึงเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการ

ต่อต้านเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและก็ต่อเนื่องถึงการต่อต้านจักรวรรดินิยมสหรัฐอเมริกา ในสงครามเวียดนามด้วย พระครูวิสุทธิธาดา, (2561) เล่าว่าประมาณ ค.ศ. 1955 มีชาวเวียดนามประมาณ 8 คน ที่อพยพออกมาจากสถานกักขังนิคมสร้างตนเองขุนทะเล มาเข้าบ้านอยู่ในชุมชนรอบวัดธรรมบูชา คนเหล่านี้มักนอนพักผ่อนอยู่ที่กุฏิหลวงพ่อ ซึ่ง นายโหย เลวัน ผู้แทนชาวเวียดนามสุราษฎร์ธานี ก็นำรถยนต์มาจอดเพื่อรับรองความสะดวกในการเดินทางของหลวงพ่อ ครั้นต่อมาพระครูวิสุทธิธาดาก็ได้รับทราบข่าวว่า ชาวเวียดนามจำนวน 8 คน ถูกทางราชการไทยจับกุมเพราะนักชาตินิยมเหล่านี้มาสร้างเครือข่ายต่อต้านขับไล่ชาวฝรั่งเศส (สัมภาษณ์เชิงลึก พระครูวิสุทธิธาดา, 2561) อย่างไรก็ตาม ในบางรัฐบาล เช่น ดร.ปรีดี พนมยงค์ เคยสนับสนุนการต่อต้านตะวันตกด้วยการให้อาวุธ ไปใช้ในกองทัพ จนนำมาสู่กองพลสยาม ซึ่งนับเป็นรัฐบาลเดียวของไทยที่เข้าไปสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนรัฐบาลได้เข้าร่วมกับตะวันตกยึดครองอินโดจีน

เวียดนาม : คนชายชาติเวียดนามในบ้านดอน

เวียดนาม เป็นคำนิยามที่ชาวเวียดนามกลุ่มชาตินิยมเรียกชาวเวียดนามที่สนับสนุนสหรัฐอเมริกาให้ยึดครองประเทศเวียดนามและนำรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเข้ามา (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้ในสงครามเวียดนามใน ค.ศ. 1954 สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาแทนที่เพื่อป้องกันการขยายตัวของอุดมการณ์ สังคมนิยม ดังนั้น ชาวเวียดนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงมีชาวเวียดนาม 2 ประเภท คือ นักชาตินิยมเวียดนามที่สนับสนุนการต่อต้านตะวันตกมีโฮจิมินห์เป็นสัญลักษณ์ ร่วมกับประเภทที่สองคือ ชาวเวียดนามที่ต้องการให้ตะวันตกเข้ามาปกครองกลุ่มหลังนี้ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา

“...ชาวเวียดนามที่สุราษฎร์ธานีที่ช่วยเหลือกองทัพอเมริกาเราเรียกว่าเวียดนาม ซึ่งมาจากการสนธิของภาษา คือ คำว่า “เวียดนาม” คือคนเวียดนาม “หยาน” คือไม่จริงใจ สรุปลแล้วเวียดนามก็คือคนชายชาติ...” (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560)

เวียดหย่านในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมี 2 คน ชื่อปาดักกักบงค์นำ ปัจจุบันได้เสียชีวิตแล้ว ในช่วงที่รัฐบาลไทยมีข้อห้ามไม่ให้ชาวเวียดนามออกจากพื้นที่ แต่บางครั้งชาวเวียดนามก็มีความจำเป็นที่ต้องไป เช่น งานศพ งานแต่ง ที่เกี่ยวกับเครือญาติ ดังนั้นชาวเวียดนามจึงได้แอบเดินทาง เพราะความยุ่งยากและชาวเวียดนามก็คิดว่าไม่ได้ไปทำอะไรร้ายแรง จึงมีการเดินทางออกนอกพื้นที่บ้านดอน “ตอนแรกก็เกิดความน้อยใจเหมือนกัน เพราะไปไหนมาไหนก็ต้องถือสมุดรับรองสัญชาติเล่มใหญ่ๆ ไปซึ่งเราเป็นผู้หญิงบางทีก็จะรู้สึกอาย สมมติจะขึ้นรถไฟบางทีก็ต้องแอบเจ้าหน้าที่ของรถไฟ เพราะว่าเวลาจะไปไหนเราต้องขออนุญาตที่ศาลากลางว่าจะไป เช่น ไปต่างอำเภอ ต่างจังหวัด เป็นต้น” (สัมภาษณ์เชิงลึกนางชนิษฐา เจนกำจร, 2560) อย่างไรก็ตาม “...ครั้นเวียดหย่านสองคนนี้ทราบว่ามีชาวเวียดนามเดินทางไปต่างอำเภอ ต่างจังหวัด หรือจากบ้านดอนไปท่าข้ามก็จะไปฟ้องตำรวจ...” (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) สุดท้ายก็ไม่มีใครอยากไปเพราะมีความยุ่งยากเสียเวลาและไม่ค่อยได้รับอนุญาตนั่นเอง

“...บางทีก็โมโหว่าทำไมอยู่ประเทศนี้แล้วมันมากเรื่องจัง แต่แม่ก็จะสอนว่าเราอยู่อุประเทศเขาเราก็ต้องรักประเทศเขา เวลาสามล้อขับผ่านแล้วเรียกเราว่า คนญวน เราก็ไม่ชอบเราก็เกลียด เพื่อนในห้องก็เลยล้อว่าคนญวน เราก็จะว่ากลับไปทุกครั้ง เพราะเราไม่ใช่คนญวนเราคือคนเวียดนาม เราารู้สึกเกลียดประเทศนี้มากในตอนแรก เพราะถูกล้อถูกว่าต่างๆ เราอยากกลับไปอยู่ที่ประเทศลาว แต่แม่ก็จะคอยบอกให้เราอดทนเพราะยังงั้นเขาก็ให้เราอยู่เราก็นึกถึงบ้านบุญคุณ แต่ต่อมาพอเราอยู่มาเรื่อยๆ ก็เป็นเวลา 46 ปีก็รู้สึกว่านี่คือเมืองของเรา ให้กลับไปเวียดนามตอนนี้ก็ไม่อยากไปแล้ว...” (สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกำจร, 2560)

ผลจากการอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของชาวเวียดนามอพยพในสุราษฎร์ธานี ประสานกับกฎหมายของประเทศไทย ส่งผลให้ชาวเวียดนามจำแนกได้สองกลุ่มคือ กลุ่มที่รักชาติเวียดนามกับกลุ่มที่ถูกขนานนามว่าขายชาติเวียดนาม ซึ่งมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกันในประวัติศาสตร์ แต่สิ่งที่คล้ายกันก็คือ ชาวเวียดนามเหล่านี้ต้องจำทนกับทัศนคติของผู้คนในเมืองสุราษฎร์ธานีที่มีการเหยียดเชื้อชาติอยู่บ้างในบางครั้งคราว

ชาวเวียดนามเดินทางกลับมาตุภูมิ

เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1959 สภาภาคไทยที่ทำหน้าที่ประสานงานกับประเทศเวียดนามในการส่งชาวเวียดนามกลับประเทศได้ประกาศผลการเจรจาในการส่งชาวเวียดนามกลับประเทศ และได้จัดตั้งคณะกรรมการกลาง เพื่อทำหน้าที่บริหารงาน ซึ่งคณะกรรมการกลางจะประสานงานกับคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามจังหวัด ที่มีชาวเวียดนามอาศัยอยู่ ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มี นายโหย เลวัน ทำหน้าที่ผู้แทนชาวเวียดนามสุราษฎร์ธานี เพื่อเดินทางกลับประเทศทางเรือ (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ใน ค.ศ. 1962 ชาวเวียดนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจากจำนวน 27 ครอบครัว ได้รวมตัวสร้างชุมชนประตูดงและถนน ในวัดธรรมบูชา เพราะชาวเวียดนามได้ใช้โรงฉันทในการประชุม ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การฌาปนกิจศพ ทำบุญวันชาติเวียดนาม และวันเกิดของท่านโฮจิมินห์ (สัมภาษณ์เชิงลึก นายทวี พานวัน, นายพายอน เลวัน, 2560) (สัมภาษณ์เชิงลึก พระครูวิสุทธิธาดา, 2561) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างเป็นอนุสรณ์ให้กับคนเวียดนามทุกคน ที่อยู่ในสุราษฎร์ธานี (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) อย่างไรก็ตามชุมชนประตูดงวัดธรรมบูชาที่ชาวเวียดนามสร้างขึ้นใน ค.ศ. 1962 นั้นก็มีขนาดเล็กไม่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ จนในที่สุดก็ต้องทุบทิ้งไปและหน่วยงานราชการก็มาสร้างใหม่ให้กับทางวัดธรรมบูชา (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) เหลือเพียงถนนที่ชาวเวียดนามแรกเริ่มด้วยการเทคอนกรีตไว้ ซึ่งปัจจุบันทางวัดธรรมบูชาก็ได้ซ่อมแซมเป็นครั้งที่ 3 แล้ว (สัมภาษณ์เชิงลึกพระครูวิสุทธิธาดา, 2561) พระภิกษุและชาวเวียดนามที่อยู่ร่วมเหตุการณ์ยังคงมีความทรงจำเกี่ยวกับการสร้างถนนได้ดี

ภาพที่ 4 ถนนในวัดธรรมบูชาที่ชาวเวียดนามสร้างถวาย ครั้นกลับประเทศเวียดนาม พ.ศ. 2503 แต่ปัจจุบันได้ถูกสร้างทับถนนเก่าไปแล้ว ถ่ายเมื่อ เดือนมกราคม 2561 โดย นายเกษม ทองแก้ว

เหตุการณ์ชาวเวียดนามกลับประเทศ ปี ค.ศ. 1962 พายอน เล่าว่า ขณะนั้นเขาอายุประมาณ 5 ขวบ มีชาวเวียดนามกลับประเทศจำนวนมาก โดยขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟพุนพิน และไปขึ้นเรือต่อที่ทำเรือคลองเตย ไปยังประเทศเวียดนาม บรรยายการกลับประเทศนั้นก็จะมีญาติพี่น้องและเพื่อนๆ ร่วมกันไปอำลากันที่สถานีรถไฟ (สัมภาษณ์เชิงลึก พายอน เลวัน, 2560) จบจนถึง วันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1964 เกิดการยุติชั่วคราวของการอพยพกลับประเทศ ส่งผลให้ชาวเวียดนามบางส่วนเต็มใจอยู่สุราษฎร์ธานีและบางส่วนถูกสถานการณ์บังคับเพราะรัฐบาลไทยและเวียดนามได้ยกเลิกการอพยพใน ค.ศ. 1964 นั้นเอง

ตลาดบ้านดอน : พื้นที่เศรษฐกิจของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

ในช่วงทศวรรษ 1980 ตลาดบ้านดอนมีตลาดสำหรับแลกเปลี่ยนสินค้าที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางการค้าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน, 2560)

ในปี ค.ศ. 1973 ทางหน่วยงานราชการให้คนเวียดนามต่างอำเภอ คือ อำเภอท่าชนะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอท่าฉาง อำเภอไชยา อำเภอบ้านนาเดิม และอำเภอบ้านนาสาร ย้ายเข้ามาอยู่ในตลาดบ้านดอน เพื่อให้อยู่ภายใต้การควบคุมของทางการ โดยมีหมอโหยหรือนายโหย เลวัน ทำหน้าที่ผู้แทนชาวเวียดนามจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็จะเป็นผู้ประสานงานกับชาวเวียดนามและทางการ จากการที่ทางการให้ชาวเวียดนามเข้ามาอยู่ในเมืองนั้น ถือว่าส่งผลให้ชาวเวียดนามในระยะยาว เนื่องจากชาวเวียดนามได้อยู่ในจุดศูนย์กลางของเมือง คือบริเวณรอบๆ วัดธรรมบูชา ทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพหลากหลาย (สัมภาษณ์เชิงลึก นายพายอน เลวัน, 2560) นางเอียนและเพื่อนๆ กล่าวว่า สภาพตลาดในตอนนั้นไม่มีห้างสรรพสินค้าใดๆ มีแต่ร้านค้าของคนจีนเป็นร้านค้าที่มีสินค้าทุกอย่างไม่ว่าต้องการสินค้าใดมาร้านค้าเหล่านั้นก็จะได้กลับไปทุกอย่าง ซึ่งสินค้าที่คนจีนได้นำมาขายก็จะไปรับมาจากท่าเรือสะพานนริศโดยมีพ่อค้าคนกลางนำสินค้ามาขายให้ และหลังจากที่มีศูนย์การค้าร้านค้าเหล่านั้นก็ขายไม่ได้ เพราะผู้คนจะไปซื้อสินค้าบนห้างกันเป็นส่วนใหญ่ (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) นายกวี พานวัน, (2560) เล่าว่า บ้านหลังเก่าอยู่แยกเทศบาลเป็นบ้านของนายเลื่อนได้แบ่งให้แม่ของนายกวีเช่าและคนเวียดนามเช่า และในขณะนั้นพ่อของนายกวีก็ได้ประกอบอาชีพทำน้ำแข็ง โดยมีคนไทยที่เกิดความรู้สึกเต็มใจสอนให้ทำน้ำแข็งจำหน่ายโดยนายกวีได้บอกว่า ตนยอมรับว่าคนไทยได้มีความเป็นมนุษย์เยอะและคนไทยได้เขาก็ไม่ได้กลัวเราในฐานะที่เราเป็นคนเวียดนามถูกเกณฑ์มา มีปัญหาทางการเมืองเลยลี้ภัยมาอยู่ทางใต้ ซึ่งคนไทยได้เขาไม่ได้รู้ในส่วนโดยตรงนั้น เขากลับส่งสารเรามากกว่า เขาจะช่วยเหลือ เราไม่มีกินเขาก็จะให้กิน (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน, 2560) นายตึง ตั้งกง และนางแสงจันทร์ เลติ, (2560) เล่าว่าเมื่อย้ายเข้ามาอยู่ที่ในตลาดบ้านดอน ได้นำความรู้ของตนเองที่เรียนมาสอนหนังสือให้แก่เด็กๆ และผู้ใหญ่ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1960 นางตึงและนางแสงจันทร์ได้แต่งงานกัน ซึ่งพ่อแม่ของนางแสงจันทร์เห็นว่านางตึงนั้นเป็นคนที่มีจิตใจดี และมีความเมตตาในการช่วยเหลือผู้อื่น หลังจากนั้นได้หันมาประกอบอาชีพซ่อมรองเท้า จนถึง ค.ศ. 1989 ในขณะนั้นครอบครัวค่อนข้างลำบาก ซึ่งนางแสงจันทร์ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้จุนเจือครอบครัวโดยการขายอาหาร (สัมภาษณ์เชิงลึก นายตึง ตั้งกง และนางแสงจันทร์ เลติ, 2560) นอกจากนั้นก็มีชาวเวียดนามประกอบอาชีพเปิดร้านจำหน่าย ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้า่าน (สัมภาษณ์กลุ่ม,

2560) อีกด้วย เพราะทศวรรษ 1980 หน่วยงานราชการมีการขยายตัวออกสู่พื้นที่ภูมิภาค ซึ่งจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้รับการสถาปนาให้เป็นศูนย์กลางของปักษ์ใต้ตอนบน นับแต่ทศวรรษ ค.ศ. 1980 - 1988 ต่อมาจนถึง ทศวรรษ 1990 สงครามยุติลงส่งผลให้ความขัดแย้งในภูมิภาคลดลง บรรยายการค้าจึงเริ่มเกิดขึ้นประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มประกาศนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนประกาศนโยบายแนวจับหนู สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามประกาศนโยบายปฏิรูปใหม่ ประเทศลาวประกาศนโยบายจินตนาการใหม่ และประเทศไทยก็ประกาศนโยบายแปรสนามรบเป็นสนามการค้า นโยบายดังกล่าวในภูมิภาคส่งผลให้เมืองใหญ่ในประเทศต่างๆ เติบโตขึ้นมา เศรษฐกิจเติบโตจนส่งผลให้ความเป็นเมืองขยายออกไปจากเมืองสู่ชนบท ดังนั้น ชาวเวียดนามอพยพในจังหวัดสุราษฎร์ธานีหรือพัทลุง จึงมีพื้นที่ทำการค้าขายเพิ่มขึ้น เพราะความเป็นเมืองมาพร้อมกับกระแสของการค้าขายด้วยนั่นเอง อาชีพที่ชาวเวียดนามเริ่มหันมาประกอบในทศวรรษ 1980 - 1990 คือ การนำสินค้าจากตลาดไปจำหน่ายในชนบท หรือชนบทที่เริ่มได้รับผลของความเปลี่ยนแปลงมาสู่ความเป็นเมือง

อย่างไรก็ตามถึงแม้บรรยากาศของความขัดแย้งในภูมิภาคเริ่มยุติลง หน่วยงานราชการของสังคมไทยก็ยังคงใช้กฎหมายควบคุมชาวเวียดนามอยู่เหมือนเดิม คือ จำกัดอาชีพไม่สามารถเดินทางไปในพื้นที่อื่นได้ ทั้งต่างอำเภอ และต่างจังหวัด “ไปไหนไม่ได้ แม้แต่จะไปทำข้ามก็ต้องขออนุญาต” (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ทุกเดือนต้องไปรายงานตัวที่โรงพัก นอกจากนั้นชาวเวียดนามยังเปรียบเสมือนแรงงานที่ทางราชการไทยใช้ในการก่อสร้างสิ่งต่างๆ เช่น สนามบินสุราษฎร์ธานี ที่ชาวเวียดนามอพยพได้รับคำสั่งให้ไปเป็นแรงงานในสร้างครั้งนั้นคือในช่วง ค.ศ. 1978 - 1981 ต่อมาในวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1981 ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานีได้เปิดทำการและเปิดเที่ยวบินปฐมฤกษ์ซึ่งส่งผลให้เมืองสุราษฎร์ธานีมีการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจมากขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. 1982 - 1987 ก็มีการก่อสร้างเขื่อนรัชชประภาจนแล้วเสร็จ

การเรียกคืนสัญชาติไทยสำหรับชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่เกิดในเมืองไทย

สำหรับในเรื่องของการได้สัญชาติ ก่อนที่จะได้สัญชาติคนเวียดนามจะต้องไปรายงานตัวทั้งครอบครัวจะต้องถ่ายรูปตนเองและครอบครัวให้ติดรูปบ้านและแจกให้กับ

ทุกบ้าน (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ความรู้สึกของชาวเวียดนามที่ยังไม่ได้สัญชาติไทย นางเอียนบอกว่า “เราทนทุกข์มานาน เราเฉยชาแล้ว เพราะเรารู้สาเหตุและเหตุผลที่เป็นแบบนี้มาตลอด” (สัมภาษณ์กลุ่ม, 2560) ตั้งแต่ปีสมัยของนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลไทยได้ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ ได้มีความร่วมมือกับประเทศที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และส่งผลดีต่อประเทศเวียดนามรัฐบาลก็เลยผ่อนปรน แต่มีการแบ่งชั้นชนในการให้ได้รับสัญชาติไทย โดยจะมีเกณฑ์ในปี ค.ศ. 1945 ถ้าจะขอสัญชาติ ต้องทำความดีซึ่งบรรทัดฐานของการทำความดีในความคิดหรือความเข้าใจของนายกวี ก็ไม่รู้คืออะไร เพราะรัฐบาลไม่ได้มีการวางเกณฑ์อะไรให้กับเราที่ชัดเจน แต่สิ่งที่รัฐบาลไทย ใช้กับพวกเราชาวเวียดนามคือ เกณฑ์การกดขี่ข่มเหงของข้าราชการไทย นั่นก็หมายความว่า รัฐบาลจะให้สัญชาติกับพวกเขาก็ได้ไม่ให้ได้ (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน, 2560) นายพายอน เลวัน, (2560) ได้สัญชาติไทยในสมัยของรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งในการให้สัญชาตินั้นทางการจะดูที่การมีจิตอาสา ซึ่งนายพายอนก็จะช่วยบริจาคและจะเข้าไปช่วยเหลือในงานต่างๆ (สัมภาษณ์เชิงลึก นายพายอน เลวัน, 2560) ตอนเกิดในแผ่นดินไทยได้สัญชาติได้แล้วมีประกาศจากคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งในถอนสัญชาติออกใน ค.ศ. 1965 คนที่เวียดนามที่เปลี่ยนสัญชาติไทยแล้วต้องเปลี่ยนกันไปใช้สัญชาติเวียดนาม จนมาอายุ 30 ปี จึงได้สัญชาติไทยกลับมา โดยการไปศึกษาใน พ.ร.บ สัญชาติ มาตรา 7 วรรค 2 โดยทางการทำหนังสือมาว่าใครต้องการแสดงตัวรับสัญชาติไทยตามเงื่อนไขของเขา เช่น อยู่ในประเทศไทย พูดภาษาไทย มีการศึกษาไทย เข้าใจความเป็นไทย ขนบธรรมเนียมความเป็นไทย โดยการไปเรียนหนังสือใช้วิธีการเก็บหน่วยกิต เพราะไม่สามารถไปเรียนที่มหาวิทยาลัยอื่นได้ จึงเรียนผ่านการเก็บหน่วยกิตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีอาจารย์เข้ามาตรวจสอบความเป็นไทย ตอนอายุ 20 กว่าปี และมีข้อแม้ว่าต้องมีจิตอาสาจึงเข้าไปช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการบริจาค หรือช่วยงานในพิธีต่างๆ รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และนายบรรหาร ศิลปอาชา มีผลเพราะให้สัญชาติแก่คนไร้สัญชาติ ส่วนในอีกแง่หนึ่งคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เพราะทำให้อยู่ยากควบคุมเข้มงวด แต่ก็อยู่สบายกว่าหลายประเทศในปัจจุบัน (สัมภาษณ์เชิงลึก นายสมเกียรติ เวียนวัน, 2560)

การศึกษาของบุตรหลานชาวเวียดนามในตลาดบ้านดอน

ในอดีตจะมีการสอนภาษาเวียดนาม แต่นายกวีบอกเราว่า “เขาต้องแอบเรียน โดยมีคนแก่มาสอนเรียนกันที่บ้าน ไม่ได้มีวิทยุหรือโทรทัศน์อะไร ช่วงที่เรียนนั้นก็เรียนเฉพาะ สระ พยัญชนะ และการผสมคำ” (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน, 2560) แต่นายกวีเองก็ไม่ได้เรียนอะไรมากเพราะกลัวตำรวจจับกุม และช่วงเวลาที่เรียนเป็นเวลาค่ำมีเด็กๆ ชาวเวียดนามประมาณ 3 - 4 คน ซึ่งที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกับที่จังหวัดภูเก็ต เพราะที่จังหวัดภูเก็ตมีการเปิดโรงเรียนสอนภาษาเวียดนาม แต่ถ้าเราจะเอามาตรฐานที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุงไปเทียบกับจังหวัดหนองคาย สกลนคร มุกดาหาร นครพนม คนละมาตรฐานกัน “แม้แต่ตัวผมเองจะไปพูดสื่อสารภาษาเวียดนามกับคนเวียดนามที่อยู่ในประเทศเวียดนามนั้น ผมจะสื่อสารไม่ได้เลย ผมรู้แต่เฉพาะคำศัพท์ บางคำแต่จะให้ผมพูดเป็นประโยคยาวๆ ใช้ไม่ได้” (สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน, 2560) ชาวเวียดนามในบ้านดอนส่วนใหญ่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่โรงเรียนธิดาแม่พระ เป็นโรงเรียนคริสต์ศาสนิกายคาทอลิก สังกัดอยู่ในสังฆมณฑลสุราษฎร์ธานี ที่ถนนหน้าเมือง ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพราะโรงเรียนธิดาแม่พระสะท้อนความทันสมัยของระบบการศึกษาในบ้านดอนและเปิดกว้างสำหรับเด็กชาวเวียดนาม ในช่วงนั้น สำหรับปัญหาที่ชาวเวียดนามต้องเผชิญก็คือ การได้ใบรับรองการเป็นคนไทย ปัญหาเพราะว่าไม่มีบัตร เพราะการเรียนต่อ ทางโรงเรียนก็จะขอตรวจสอบใบรับรองว่า และการได้รับสิทธิต่างๆ ก็ค่อนข้างยาก ในตอนเด็กๆ พอเราจบ ม.3 เราก็ไปเรียนตัดผ้า ผู้หญิงเวียดนามก็จะไปเรียนตัดผ้ากันเยอะเพราะเราทำงานอื่นไม่ได้ก็อยากที่จะให้เราเรียนวิชาชีพ จบมาก็จะได้ไปประกาศนียบัตร แต่ตอนนี้ก็เลิกตัดผ้ามาเป็นสิบปีได้แล้ว ตอนเรียนก็เรียนแค่นี้เดียวก็ออกมาเปิดร้านได้เลย (สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกัจจ, 2560) ในอดีตนายพายนเคยมีโอกาเรียนภาษาเวียดนาม ในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1973 - 1974 แต่เป็นการเรียนแบบแอบเรียน เนื่องจากในช่วงนั้นทางการจะไม่ให้ชาวเวียดนามเรียนภาษาเวียดนาม ซึ่งเรียนกับผู้สูงอายุที่มีความรู้ โดยเนื้อหาในการเรียนจะเป็นการ ฟัง พูด อ่าน เขียน ให้อ่านจิวฉวนธรรม ไม่ได้เรียนด้านการฝึกฝนลัทธิใด (สัมภาษณ์เชิงลึก นายพายน เลวัน, 2560) นางเอียนไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย ต้องอาศัยการแอบซุ่มเรียนกับครู

ชาวเวียดนามในสมัยที่อยู่จังหวัดนครพนม โดยแอบเอาหนังสือเรียนใส่ในเสื้อเวลาจะไปเรียนหนังสือ เมื่อได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เข้าเรียนเย็บตัดเสื้อผ้า ที่โรงเรียนที่กรุงเทพฯ จนได้รับประกาศนียบัตร (สัมภาษณ์เชิงลึก นางเอียน เหยียนถิ, 2560) และกลับมาเปิดร้านตัดเย็บเสื้อผ้า สรุปได้ว่าการศึกษาของชาวเวียดนามก็มีทั้งการศึกษาภาษาเวียดนามที่เรียนรู้จากชาวเวียดนาม ส่วนเยาวชนก็เข้าโรงเรียนธิดาแม่พระซึ่งเอื้อให้เด็กชาวเวียดนามได้เข้าเรียน และการไปเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพเพื่อทำมาหากิน เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้าและซ่อมรถ

หมอยวน : หมอเถื่อนที่ค้าจนผู้คนในบ้านดอน

หมอยวนเป็นคำที่ชาวบ้านดอนเรียกขานชาวเวียดนามที่มาประกอบอาชีพรักษาผู้คน โดยมี นายโหย เลวัน, (ค.ศ. 1915 - 2001) เกิดที่ประเทศเวียดนามและได้ย้ายมาทำงานที่เมืองเวียงจันทน์ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองลาวของฝรั่งเศส ครั้นเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสกลับมาปราบปรามการเรียกร้องเอกราช จึงได้อพยพเข้ามาในจังหวัดสกลนครและมาอยู่ที่นครพนม เมื่อครั้ง ค.ศ. 1951 นายโหย เลวัน ถูกจับมาที่ สุราษฎร์ธานี หมอโหยมีภรรยา 2 คน คนแรกชื่อนางยุม เลวัน แต่งงานกันที่จังหวัดสกลนคร มีลูกด้วยกัน 7 คน ซึ่งเกิดที่จังหวัดสกลนคร 2 คน และอีก 5 คนเกิดที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อหมอโหยย้ายมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็ได้ภรรยาคนที่สองชื่อนางเรียนมีบุตรอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ค.ศ. 1963 นายโหยและนางยุมได้ส่งลูกชายคนที่ 1 - 5 กลับประเทศเวียดนาม และให้ลูกชายคนที่ 6 อยู่ในสุราษฎร์ธานี คือ นายพายอน เลวัน ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องยาจากหมอโหย ปัจจุบันจึงได้เปิดร้านขายยาในตลาดเกษตร และคนที่ 7 คือ นายทินเล เลวัน ปัจจุบันเปิดตัดเย็บเสื้อผ้าในเมืองสุราษฎร์ธานี ในขณะที่หมอโหยมาอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ประกอบอาชีพเปิดคลินิกผดุงครรภ์ และรักษาโรคทั่วไป เนื่องจากหมอโหยมีความรู้ทางด้านการแพทย์จากการเคยเป็นหมอทหารที่ประเทศเวียดนามและประเทศลาวมาก่อน ประกอบกับในอดีตหากมีความรู้ทางการแพทย์ก็สามารถเปิดคลินิกรักษาคืนไข้ได้ โดยไม่มีกระบวนการที่ยุ่งยาก แตกต่างจากปัจจุบันที่มีขั้นตอนกระบวนการซับซ้อนโดยมีคลินิกจำนวน 2 แห่ง ที่แรกคือที่ตลาดบ้านดอน ต่อมาได้ไปเปิด

อีกที่หนึ่งที่อำเภอพุนพิน ซึ่งหากมีชาวบ้านที่เดือดร้อนหรือยากจนมารักษา หมอโฮย ก็จะไม่ได้คิดค่าใช้จ่ายใดทั้งสิ้น เนื่องจากหมอโฮยมี 2 บ้านและผ่านเส้นทางบ้านดอน - พุนพิน ในทุกวัน หากมีใครจะรักษา แล้วไม่สามารถเดินทางมารักษาที่คลินิกได้หมอโฮยจะให้ชาวบ้านปักธงแดง หรือธงเขียวไว้หน้าบ้าน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าบ้านนี้มีคนป่วย แล้วเมื่อหมอโฮยขับรถมอเตอร์ไซด์ไทม์ผ่านก็จะลงไปทำการรักษาพยาบาลให้ หมอโฮย ถือว่าเป็นคนที่มีฐานะคนหนึ่งในตลาดบ้านดอน เป็นชาวเวียดนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คนแรกที่ซื้อมอเตอร์ไซด์ นอกจากนั้นยังได้ซื้อรถยนต์คอนทิวตันเป็นรถยนต์คันใหญ่ ที่มีราคาสูง

หมอญวนคนที่สอง คือ นายอุทัย โต้งอ๊ก (ค.ศ. 1933 - ปัจจุบัน) เกิดที่เวียงจันทร์ สปป.ลาว มีชื่อภาษาเวียดนามคือ โต้งอ๊ก ชิง มีพี่น้องทั้งหมด 11 คน พ่อชื่อนายเอิญ โต้งอ๊ก มีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองฮานอย แม่ชื่อนางลือ โต้งอ๊ก มีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองไซ่ง่อนหรือโฮจิมินห์ เขาได้เข้าศึกษาเป็นแพทย์และได้เข้าทำงานเป็นนายแพทย์ทหารในกองทัพของประเทศลาว หลังจากนั้นได้อพยพย้ายข้ามเรือผ่านแม่น้ำโขงเข้ามายังประเทศไทยและได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ จังหวัดหนองคายใน ค.ศ. 1945 นางละมัย โต้งอ๊ก, (ค.ศ. 1939 - ปัจจุบัน) เกิดที่ประเทศลาว มีชื่อภาษาเวียดนามคือ โตลิ กิมมาย มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน โดยพ่อมีภูมิลำเนาเป็นคนจีน กวางตุ้ง ประเทศจีน ส่วนแม่มีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม ครอบครัว ได้อพยพมายังประเทศไทยใน ค.ศ. 1945 (สัมภาษณ์เชิงลึก นายอุทัย และนางละมัย โต้งอ๊ก, 2560) นายอุทัย และนางละมัย ได้พบกันและแต่งงานกัน ที่สุราษฎร์ธานี เมื่อทางราชการ เริ่มผ่อนปรนได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ชุมชนหนองหวาย อำเภอท่าชนะ ต่อมาทางราชการ ได้ให้ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในตลาดบ้านดอน เมืองสุราษฎร์ได้ ซึ่งในขณะนั้นสุราษฎร์ธานียังไม่มีความเจริญ โดยนายอุทัย และภรรยาเข้าบ้านอยู่ในตลาดบ้านดอน ประกอบอาชีพค้าขายของชำ เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นๆ ได้ จากความรู้ด้านการแพทย์ที่เคยร่ำเรียนมาก็ไม่สามารถมาประกอบอาชีพแพทย์ในเมืองไทยได้เนื่องจากทางราชการ ยึดใบประกอบวิชาชีพไปทั้งสิ้น “เรามีใบจบแพทย์ทหารเขาก็มายึดหมด เหมือนเราเป็นหมอเถื่อน ไม่มีหลักฐาน ต้องอดทนอย่างเดียว” (สัมภาษณ์เชิงลึก นายอุทัย และนางละมัย โต้งอ๊ก, 2560) ถึงอย่างไรยังมีโอกาสได้นำความรู้ทางการแพทย์มาใช้ เนื่องจากในอดีตหมอมีจำนวนน้อย การเดินทางไปโรงพยาบาลลำบากและมีความค่าใช้จ่ายสูง ทำให้คนที่เจ็บไข้

ได้ป่วยเข้ามารักษาโดยเริ่มจากเพื่อนบ้านที่เจ็บป่วยเข้ามารักษาและหาย ทำให้มีการบอกไปปากต่อปากจนทำให้มีคนเข้ามารักษาจำนวนมาก “เขาไปรักษาที่อื่นไม่หาย มาหาเราหาย แล้วเขาก็ไปบอกปากต่อปากกัน” ซึ่งในขณะนั้นได้รับการเรียกขานว่า “หมอญวน” ในการรักษาในขณะนั้นไม่ได้เปิดเป็นร้านยาหรือร้านหมอ มีเพียงกระเป๋ายาหนึ่งใบเพียงเท่านั้นในการหิ้วไปรักษาคนป่วย โดยนายอุทัยรักษาโรคทั่วไป อย่างเช่น เป็นหวัด ปวดเมื่อย ซึ่งจะไม่ทำคลอด ยาที่ใช้ในการรักษานั้นจะเป็นยาหลวง โดยอุทัยจะดูอาการของผู้ป่วย และจ่ายยาที่ใช้รักษาอาการป่วยเหล่านี้ หมอญวนในสุราษฎร์ธานีมีสองรูปแบบ คือหมอญวนที่เปิดคลินิก คือ นายโหย เลวัน และนายอุทัย โต้งอก ที่ไม่ได้เปิดคลินิก แต่มีกระเป๋ายาหนึ่งใบที่พร้อมจะเดินทางออกไปรักษาผู้คนในตลาดบ้านดอนนั้นเอง อนึ่ง ในช่วงนั้นการรักษาพยาบาลสำหรับผู้คนไม่ได้มีความพร้อมอย่างเพียงพอสำหรับผู้คน ดังนั้น หมอญวนทั้งสองคนจึงมีความจำเป็นต่อการทำหน้าที่รักษาผู้คนนั่นเอง

อภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามการเปลี่ยนผ่านทางสังคมในเมืองสุราษฎร์ธานี” เป็นความพยายามอธิบายสถานภาพและบทบาทของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานีที่ถูกจับกุมมาตั้งแต่ ค.ศ. 1951 จวบจนปัจจุบันก็รวม 67 ปี ที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ศตวรรษที่ 7 ที่ชาวเวียดนามอพยพใน สุราษฎร์ธานี ที่ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศเวียดนามและบางส่วนก็เกิดในอาณานิคมของฝรั่งเศสและใช้สิทธิความเป็นชาวเวียดนามในการยังชีพอยู่ภายใต้เจ้าอาณานิคมที่เอื้อต่อการเรียนหนังสือ ทำงาน ครั้นฝรั่งเศสกลับมากวาดล้างกลุ่มผู้ต่อต้าน ชาวเวียดนามจึงพาครอบครัวอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาประเทศไทยและได้อาศัยอยู่ตามเมืองริมโขงหรือในอีสาน และถูกรัฐบาลไทยจับกุมและเคลื่อนย้ายมาไว้ที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล สุราษฎร์ธานีใน ค.ศ. 1951 ต่อมาใน ค.ศ. 1953 รัฐบาลไทยได้ผ่อนปรนให้ชาวเวียดนามออกไปตั้งถิ่นฐานได้ใน 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าชนะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอท่าฉาง อำเภอไชยา อำเภอบ้านนาเดิม และอำเภอบ้านนาสาร ส่งผลให้ชาวเวียดนามจึงได้มีการปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการและพ่อค้าตามอำเภอต่างๆ อย่างกว้างขวาง ด้วยอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน

ของชาวเวียดนามสามารถจำแนกได้สองกลุ่มคือ กลุ่มที่รักษาติเวียดนามที่สนับสนุนกองทัพเวียดนามกับกลุ่มที่ถูกขนานนามว่าชายชาติเวียดนามที่สนับสนุนกองทัพอเมริกา โดยกลุ่มชายชาติเวียดนามจะกีดกันการพบปะของชาวเวียดนามในสุราษฎร์ธานีกับที่อื่น เช่น ชาวเวียดนามจังหวัดพัทลุง เป็นต้น ในส่วนของการศึกษาของชาวเวียดนามก็มีทั้ง การศึกษาภาษาเวียดนามที่เรียนรู้จากชาวเวียดนาม ส่วนเยาวชนก็เข้าเรียนกับโรงเรียน ธิดาแม่พระซึ่งเอื้อให้เด็กชาวเวียดนามได้เข้าเรียน และการไปเรียนรู้เพื่อประกอบวิชาชีพ เพื่อทำมาหากิน เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ซ่อมรถ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็มีอาชีพหนึ่งที่ชาวเวียดนามเคยร่ำเรียนมาคือแพทย์ ดังนั้น จึงมีอาชีพเกิดขึ้นคือ หมอญวน อนึ่งในช่วงนั้น การรักษาพยาบาลสำหรับผู้คนไม่ได้มีความพร้อมอย่างเพียงพอสำหรับผู้คน ดังนั้น หมอญวน ทั้งสองคนจึงมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่รักษาผู้คนนั่นเอง ใน ค.ศ. 1962 ชาวเวียดนาม สุราษฎร์ธานีได้รวมตัวกันมาสร้างซุ้มประตูและสร้างถนนคอนกรีตถาวยวัดธรรมบูชา ก่อนที่ชาวเวียดนามบางส่วนจะอพยพกลับเวียดนามใน ค.ศ. 1962 - 1964 เพื่อกลับไปเรียน และกลับไปอยู่กับครอบครัว อย่างไรก็ตามก็มีชาวเวียดนามบางส่วนไม่ได้กลับไปและ บางส่วนเต็มใจอยู่ในสุราษฎร์ธานี ใน ค.ศ. 1973 ช่วงท้ายสงครามเวียดนามรัฐบาลไทย ได้มีคำสั่งให้ชาวเวียดนามต่างอำเภอย้ายเข้ามาอาศัยในอำเภอเมืองเพื่อเตรียมการอพยพ อีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตามถึงแม้บรรยากาศของความขัดแย้งในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง คือ จีน พม่า ไทย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา กำลังเริ่มลดความขัดแย้งลง ประกอบกับจีนได้ประกาศ นโยบายแนวฉันทู ส่งผลให้กลุ่มประเทศที่เหลือได้ปรับเปลี่ยนนโยบายในการบริหารประเทศ รัฐบาลไทยในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศนโยบายแปรสนามรบเป็นสนามการค้า ส่งผลให้เกิดการค้าขายกันในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และเมืองใหญ่ต่างๆ ในสังคมไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ ใน ค.ศ. 1981 ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานี ได้เปิดทำการและเปิดเที่ยวบินปฐมฤกษ์ซึ่งส่งผลให้เมืองสุราษฎร์ธานีมีการเปลี่ยนแปลง ในทางเศรษฐกิจมากขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. 1987 ก็มีการก่อสร้างเขื่อนรัชชประภาจนแล้วเสร็จ สาธารณูปโภคสองสิ่งนี้เข้ามาสู่ความเป็นเมืองของสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสาย เวียดนามในเมืองสุราษฎร์ธานีก็อยู่กับเมืองที่เปลี่ยนผ่านเรื่อยมา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ทองแก้ว. (2558). การเลื่อนชั้นทางสังคมของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม. ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จตุพร ดอนโสม. (2555). การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนาม บ้านนาจอก. ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เชินตุง. (2551). ผู้คนและเส้นทาง. แปลโดย แดง และ แฉล้ม เสงี่ยม. กรุงเทพฯ : กลุ่มลูกหลานป่าอ.
- ชนนันท์ บุนนวรรณา. (2545). นโยบายชาวเวียดนามอพยพของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2491 – 2500. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin. (2548). เหวียตเกี่ยวในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ ไทยเวียดนาม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภู ชัยฤทธิ์. (2553). ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างชาวเวียดนาม อพยพกับชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุด จอนเจดสิน. (2544). ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรฟรังเศสจนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2560). นโยบายต่างประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านในยุคสงครามเย็น : ห้ากรณีศึกษาเปรียบเทียบ นโยบายของไทยต่อเวียดนาม. กรุงเทพฯ : สยาม.
- สำนักนิคมสร้างตนเองขุนทะเล. (มปป.) นิคมสร้างตนเองขุนทะเล. สุราษฎร์ธานี : มปป.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 246 วันที่ 3 ธันวาคม 2518.
- เศรษฐศาสตร์ วัตรโสภ, ดารารัตน์ เมตาริกานนท์ และชนนันท์ บุนนวรรณา. (มกราคม - เมษายน, 2557). “การเคลื่อนไหวของขบวนการกู้ชาติเวียดนามในอีสาน : อุดรธานี (ทศวรรษ 1880 ถึงทศวรรษ 1930)”. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 10(1) 113 - 138.
- พจข.มท.0201.2.142/1 ต่อหนังสือเลขที่ 3196/2496 วันที่ 6 กันยายน 2496 เรื่องคำชี้แจงของกระทรวงมหาดไทยเรื่องการอพยพชาวญวน.

เทียนศักดิ์เวียน. (2545). **เวียดนามประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Goscha, C. E. (1999). **Thailand and the Southeast Asia Networks of the Vietnamese Revolution, 1885 - 1954**. London : Curzon Press.

Poole, P. A. (1970). **The Vietnamese in Thailand, A Historical Perspective**. Ithaca and London : Cornell University.

บุคลากรกรม

สนทนากลุ่มชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นางสาวอรัญญา คำสงฆ์ และนางสาวกัญญาพร แม้นศรีณ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันที่ 7 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์เชิงลึก นางแจ เวียนวัน โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว ณ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2560.

สัมภาษณ์เชิงลึก นางชนิษฐา เจนกำจร โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2560 ณ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สัมภาษณ์เชิงลึก นางดวงดี ฅนอมศักดิ์ โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ บ้านเลขที่ 396/13 เจ้าของร้านห้องเสื้อกิม 1 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สัมภาษณ์เชิงลึก นายธรรม เลเวียด โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ บ้านเลขที่ 396/13 เจ้าของร้านห้องเสื้อกิม 1 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สัมภาษณ์เชิงลึก อุทัย โตง็อก โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นางสาวอรัญญา คำสงฆ์ และนายคทาวัธ ศรีมุกดา ณ บ้านเลขที่ 1/4 ถนนบ้านดอน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

- การสัมภาษณ์เชิงลึก นางเอียน เหงียนถิ โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ และนายฐาปกรณ์ สังข์สนิท เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นายติ่ง ดังกวง โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นายฐาปกรณ์ สังข์สนิท และนางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวเจนทร์ เลติ โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นายฐาปกรณ์ สังข์สนิท และนางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นายพายอน เลวัน โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นายฐาปกรณ์ สังข์สนิท และนางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นางสาวสิริ ลีรังสรรค์ โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ และนางสาวกำไลพร แม้นสร ณ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นายกวี พานวัน โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว นางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ และนายฐาปกรณ์ สังข์สนิท ณ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2560
- สัมภาษณ์เชิงลึก นายทวีศักดิ์ เวชทยวิสิทธิ์ โดยนางสาวอรัญญ์ คำสงฆ์ และนายคฑาวุธ ศรีมุกดา ณ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2559
- สัมภาษณ์เชิงลึก นางรุ่งทอง นิมประเสริฐ ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองขุนทะเล โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว ณ สำนักงานนิคมสร้างตนเองขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2561.
- สัมภาษณ์เชิงลึก พระครูวิสุทธิธาดา โดย ดร.กฤษณะ ทองแก้ว ณ วัดธรรมบูชา เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2561.

